

Asia: VN/28596/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia näkemyksiä teillä on selvitetyn henkilöllisyyden muutosten osalta?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on kansallisen turvallisuuden osalta?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on nuhteettomuusedellytyksen muutoksista?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on toimeentuloedellytyksen muutoksista?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuden menettämisen muutoksista?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on esitysluonnoksen vaikutuksista?

-

Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua kansalaisuuslain muutosehdotuksista.

Pelastakaa Lasten työn perustana ja lainsäädännön arvioinnin työkaluna on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka velvoittaa Suomen valtiota lain tasoisesti, ja koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lisäksi kannanmuodostuksemme ja yhteiskunnallisen analyysin perustana ovat järjestömme tekemät selvitykset sekä suoraan lapsilta ja perheiltä (muun muassa pakolaistyössä) saatu kokemustieto.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikla numero 3 velvoittaa ottamaan lasta koskevissa päätöksissä ensisijaisesti huomioon lapsen edun. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artiklat 9 ja 10 velvoittavat sopimusvaltioita varmistamaan, että lapsi voi lähtökohtaisesti elää vanhempiensa kanssa. YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit ohjaavat ja täsmentävät sopimuksen täytäntöönpanoa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea painottaa yleiskommentissa numero 14 (Lapsen oikeus saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon), että yleissopimuksen mukaisten oikeuksien välillä ei ole minkäänlaista hierarkiaa, vaan "lapsen etu" muodostuu kaikista siinä määritellyistä oikeuksista eikä mitään oikeutta voida vaarantaa tulkitsemalla lapsen etua kielteisesti.

Pelastakaa Lapset katsoo, että kansalaisuuslain uudistaminen on merkittävä mahdollisuus parantaa lapsen oikeuksien toteutumista Suomen lainsäädännössä YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten ja huomautusten mukaisesti. Valitettavasti hallituksen esitysluonnos pohjautuu pelkästään pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksiin kansalaisuuden ehtojen kiristämisestä. Olisi kustannustehokasta ja johdonmukaista tehdä muutoksia kokonaisvaltaisesti ja ottaa samalla huomioon kaikki Suomen valtion saamat ihmisoikeustoimielinten suositukset ja huomautukset. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lisäksi Suomea velvoittavat muun muassa YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia (TSS-oikeudet) koskeva yleissopimus (SopS 6/1976) sekä Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990, SopS 85–86/1998).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 2 edellyttää, että lasta ei saa syrjiä eikä hänen oikeuksiensa toteutumista saa estää mikään hänen vanhempiinsa liittyvä syy. YK:n lapsen oikeuksien komitean sekä siirtolaisia ja heidän oikeuksia käsittelevässä yhteisessä yleiskommentissa numero 22 (CRC/C/GC/22), kohdassa 21, täsmennetään, että kaikilla kansainvälisessä siirtolaisuudessa osallisina tai sen vaikutusten kohteena olevilla lapsilla on oikeus nauttia oikeuksistaan riippumatta lasten tai heidän vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai perheenjäsentensä iästä, sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, vammaisuudesta, uskonnosta, taloudellisesta asemasta, siirtolaisasemasta/oleskeluoikeusasemasta, kansalaisuudettomuudesta, rodusta, ihonväristä, siviilisäädystä tai perheasemasta, terveydellisestä tilanteesta tai muista sosiaalisista olosuhteista, toimista, ilmaistuista mielipiteistä tai vakaumuksesta.

Tätä sovelletaan täysimääräisesti jokaiseen lapseen ja hänen vanhempiinsa riippumatta muuton syistä ja siitä, onko lapsi huoltajansa seurassa tai ilman huoltajia, liikkeellä tai muutoin asettautunut, onko hänellä henkilöasiakirjoja tai onko hän jossakin muussa asemassa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia kansalaisuuden saamisen edellytyksiin henkilöllisyyden, turvallisuuden, nuhteettomuuden ja toimeentulon osalta. Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että henkilöllisyyden osalta ehdotettavilla muutoksilla ei olisi vaikutusta kansainvälistä suojelua saaviin eikä kansalaisuudettomiin hakijoihin. Sen sijaan pidämme kestävämmänä, että

toimeentuloon liittyen ehtojen kiristämistä sovellettaisiin myös kansainvälistä suojelua saaviin ja kansalaisuudettomiin hakijoihin.

Suomen kansalaisuutta tavoittelevat henkilöt ja heidän perheensä kuuluvat usein kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin ryhmiin. Heidän ei ole välttämättä yksinkertaista tai mahdollista hankkia virallisia asiakirjoja lähtömaistaan henkilöllisyyden todistamiseksi. Lapsilla ei ole käytännössä mitään mahdollisuuksia todentaa henkilöllisyyttään.

Suomalaiset työmarkkinat eivät myöskään ole vastaanottavat kotoutumisensa alkutaipaleella olevalle henkilölle, jolla ei ole täydellistä kielitaitoa eikä kansalaisuutta. Talouden suhdannevaihtelut, koulutuksen puute (tai Suomessa pätemätön koulutus) ja syrjintä voivat hankaloittaa toimeentulovaatimuksen täyttämistä.

Esityksessä kiristettäväksi ehdotetut nuhteettomuusvaatimukset voivat muodostua kohtuuttomiksi. Esityksessä ehdotetaan kansalaisuuden perumiseen liittyvää määräaika nostettavaksi viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen. Kansalaisuuden voisi menettää esimerkiksi, jos on antanut vääriä tai puutteellisia tietoja kansalaisuutta myönnettäessä. Lisäksi nuhteettomuusvaatimuksen rikkominen voisi merkittävästi pidentää jo alkanutta kansalaistamisprosessia.

Nuhteettomuusvaatimus koskisi esityksen mukaan jo 15 vuotta täyttäneitä. Nykyisessä kansalaisuuslaissa on edelleen maininta myös siitä, että hakijan täytyy olla täyttänyt 18 vuotta tai avioitunut tätä ennen. Alaikäisillä ei ole enää Suomen lain mukaan mahdollisuutta avioitua edes poikkeusluvalla, joten olisi tarpeellista päivittää kansalaisuuslakia myös tältä osin. Kuten Lapsiasiavaltuutettu on myös nostanut lausunnossaan esille, myös adoptiolapsia koskeva lainkohta olisi syytä muuttaa, koska nykyinen muotoilu rajaa yli 12-vuotiaat adoptiolapset ulkopuolelle. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia. Lainsäädäntömme täytyy täyttää sopimuksen velvoitteet myös tältä osin.

Hallituksen esityksen lapsivaikutusten arviointi on puutteellista ja riittämätöntä. Esityksessä ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla on käytännössä epäsuoria ja välillisiä, mutta merkittäviä vaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiseen. Lapsille haetaan pääsääntöisesti kansalaisuutta yhdessä heidän vanhempiensa kanssa, joten kansalaisuuden epäminen vanhemmilta johtaa kansalaisuuden epäämiseen myös heidän lapsiltaan. Näitä tilanteita syntyisi esimerkiksi, jos työttömänä oleva vanhempi ei täyttäisi toimeentulovaatimusta, eli hakijana oleva lasten huoltaja ei olisi saanut saada työttömyysetuutta tai toimeentulotukea yli kolmen kuukauden ajan edeltävien kahden vuoden aikana.

Hallituksen esityksessä viitataan myös myöhemmin käyttöön otettavaan kansalaisuuskokeeseen, jolla testattaisiin hakijoiden riittävää kotoutumista Suomeen. On huolestuttavaa, että esityksessä viitataan siihen, että kansalaisuuskoe koskisi lähtökohtaisesti myös kansainvälistä suojelua saavia ja

kansalaisuudettomia hakijoita. Lasten kansalaisuuden saaminen olisi siis kiinni myös siitä, kuinka hänen huoltajansa suoriutuu kansalaisuuskokeesta.

Ottaen huomioon jo toteutettu asumisaikavaatimuksen pidentäminen 8 vuoteen, on vaarana, että kansalaisuuden saamiseen liittyvä prosessi on kohtuuttoman pitkä ja vaativa. Voi syntyä tilanteita, joissa koko elämänsä Suomessa elänyt lapsi voi menettää kansalaisuutensa, vaikka hänen vanhempansakin olisivat eläneet jo 18 vuotta Suomessa. Ei ole inhimillisesti eikä yhteiskunnallisesti kestävä, että Suomeen täysin kotoutuneet tai täällä koko elämänsä eläneet voisivat menettää kansalaisuuden.

Pelastakaa Lapset pitää myönteisenä hallituksen esityksen lähtökohtaa siitä, että Suomeen asettuvat ihmiset kotoutuisivat mahdollisimman hyvin. Mutta lainsäädäntömuutosten lähtökohtana oleva sanktioiminen, velvoitteiden lisääminen ja hakuprosessin pitkittäminen ei ole kestävä, kotoutumista edesauttava lähestymistapa, jolla saamme Suomeen uusia, täysivaltaisia ja hyvinvoivia kansalaisia.

Lähteitä:

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon

https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf/c9407429-51cc-308e-a490-dff4d8ef0087/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf?t=1465381208000

YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760006>

Euroopan ihmisoikeussopimus

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2

Siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia käsittelevän komitean ja YK:n lapsen oikeuksien komitean yhteinen (CMW/C/GC/3 – CRC/C/GC/22) Yleiskommentti nro 22 (2017) lasten ihmisoikeuksia koskevista yleisperiaatteista kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä

https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37292773/CRC_C_GC_22_julkaisu-1.pdf/2de2180b-cec9-37fe-b499-d54b046849ce/CRC_C_GC_22_julkaisu-1.pdf?t=1555501441000

Lisätietoja:

Sonja Kekkonen

Vaikuttamistyön suunnittelija

sonja.kekkonen@pelastakaalapset.fi

+358 50 590 9425

Kekkonen Sonja
Pelastakaa Lapset ry